

РЕЙ БРЕДЪРИ ЯГОВО ПРОЗОРЕ

Превод от английски: Лидия Цекова-Маринова, 1985

chitanka.info

В съня си той виждаше как затваря входната врата с нейните ягодови прозорчета, лимонови прозорчета, прозорчета подобни на бели облачета и прозорчета като бистра вода от планински поток. Две дузини прозорчета ограждаха големия прозорец, обагрен с цветовете на плодови вина, желета и леден фруктов сладолед. Помнеше как баща му го повдигаше нагоре, когато беше малък.

— Погледни!

И през зеленото прозорче светът бе смарагдово зелен, с цвета на мъх, с цвета на дива мента през лятото.

— Погледни!

През лилавото прозорче всички минувачи заприличваха на узрели гроздове. И накрая ягодовото прозорче постоянно къпеше града в розова топлина, застилаше света с розовите цветове на изгрева, а окосената морава приличаше на приказан килим, донесен от някой персийски базар. Ягодовото прозорче, най-хубавото от всички, лекуваше хората от тяхната бледност, стопляше студения есенен дъжд и разпалваше пламъци в наветия от февруарския вятър сняг.

— Ах!

Той се събуди.

Още не се бе отърсил напълно от съня си, когато чу синовете си да разговарят, и продължи да лежи в тъмното, заслушан в тъжните им гласове — като стенанието на вятъра над побелелите морски падини сред сините хълмове; и тогава си спомни.

„Ние сме на Марс“ — помисли си той.

— Какво? — извика жена му в съня си.

Не бе усетил, че говори на глас; продължи да лежи неподвижен, доколкото това бе възможно. Но сега, в това странно състояние на сковаваща го действителност, той видя как жена му се надигна и изплува като призрак в стаята. Обърнала бледото си лице към малките високи прозорци на дългото и тясно жилище, тя се вираше в ярките, но чужди звезди.

— Кари — прошепна той.

Тя не го чу.

— Кари — пошепна той. — Искам да ти кажа нещо. От месец вече искам да ти кажа... утре... утре сутринта, ще има...

Но жена му седеше на синята звездна светлина, вгълбена в себе си и не го поглеждаше.

Той стисна очи.

„Стига да можеше слънцето никога да не залязва, помисли си той, стига да не настъпваше нощ.“ Защото през деня бе зает със строежа на градчето за заселниците, момчетата бяха на училище, а Кари чистеше, работеше из градината, готвеше. Но когато слънцето залезеше и в ръцете си не държаха вече цветя или чукове, гвоздеи и учебници по аритметика, техните спомени като среднощни птици се завръщаха в тъмното. Чуваше се как шумолят по черния покрив като първия дъжд от нов сезон на проливни дъждове. Събуждаш се от студеното потракване, което не е дъжд, а само бавното спускане надолу, трепването, лекото докосване, шепнещият полет и отдалечаване на спомените към утрото.

Жена му се размърда, леко обърна глава.

— Уил — каза тя най-последно, — искам да се върна у дома.

— Кари!

— Това тук не е наш дом — каза тя.

Той видя, че бе плакала, очите ѝ плуваха в сълзи.

— Кари, дръж се още малко.

— Сили не ми останаха вече да се държа!

Като че ли все така насън тя отвори чекмеджетата на шкафа и извади купове носни кърпички, ризи, бельо и ги постави отгоре с невидящи очи; пръстите ѝ неволно ги докосваха, изваждаха ги и ги поставяха там. Този навик отдавна вече му бе познат. Тя ще говори, ще изважда тези неща, ще постои тихичко известно време, а по-късно ще прибере всичко и със засъхнали по лицето ѝ сълзи ще се върне отново в леглото при сънищата. Той се боеше, че някоя нощ тя ще изпразни всички чекмеджета и ще посегне към старите куфари, изправени до стената.

— Уил...

Гласът ѝ не бе изпълнен с горчивина, а бе тих и безизразен, измъчен като лунната светлина, която осветяваше всяко нейно движение.

— Вече шест месеца нощи наред говоря по този начин; срамувам се. Ти работиш здравата, за да построиш къщите в града. Мъж, който работи така усилено, не би трябвало да слуша жалбите на една самотна жена. Но какво друго мога да направя, освен да си го излея навън. Най-много ми липсват дребните неща. Не зная, сигурно ще ти

се стори смешно. Люлката на верандата отпред. Плетеният люлеец се стол, летните нощи. Да погледам как хората се разхождат или отминават край мен с колите си в онези вечери там, в Охайо. Нашето черно, вечно разстроено пиано. Шведският ми кристален сервиз. Мебелите в гостната, о, бяха като стадо тромави слонове, знам, и доста овехтели. Висящите китайски кристали, които се удряха един в друг, когато нахлуеше вятърът. И приказките със съседите на верандата отпред през юлските вечери. Всички тези невероятни, смешни наглед неща... те не са съществени. Но, изглежда, това са неща, мисълта за които те спохожда около три сутринта. Съжалявам.

— Недей — каза той. — Марс е далечна планета. Въздухът му е странен, видът му е странен и усещанията ни тук са странни. През нощта и аз се замислям. Дойдохме от хубаво градче...

— Беше потънало в зеленина... — добави тя. — През пролетта и лятото. И в жълто и червено през есента. Имахме си хубава къщичка; господи, беше толкова стара, на около осемдесет-деветдесет години. Струваше ми се, че чувам как къщата говори през нощта, нашепва отдалече. Сухите греди, перилата, верандата отпред, праговете. Каквото и да докоснеш, то ти говореше. Всяка стая по различен начин. А когато заговореше цялата къща, тя беше като семейство край теб в тъмното, което те приспива. Някоя друга къща от тези, които се строят днес, не може да прилича на нея. Една къща трябва да е била обитавана от много хора, за да може тя да живее и да се превърне в истински дом за тях. Това място тук сега, тази колиба, тя не знае, че съм в нея, не я е грижа дали съм жива, или мъртва. Дрънчи като ламарина, а ламарината е студена. Тя няма пори, в които годините да се отлагат. Няма мазе, където да оставиш неща за идната година и за последващата. Няма таван, където се пазят вехтории от миналата година и от всичките онези години преди твоето раждане; а без таван със спомени, човек няма минало. Стига тук да имахме поне нещо мъничко, което да ни е познато, Уил, тогава бихме могли да отделим местенце и за всичко, което ни е чуждо. Но когато всяка вещь всяка една отделна вещь тук е непозната, необходима е цяла вечност, за да свикнеш.

Той кимна в тъмното.

— Аз също съм мислил за тези неща.

Тя гледаше лунната светлина, огряла куфарите до стената. Той я видя как посяга надолу към тях.

— Кари!

— Какво?

Той провеси крака от леглото.

— Кари, извърших нещо невероятно и безразсъдно. През всичките тези месеци аз усещах твоите мечти и страхове, момчетата през нощта и вятъра, и Марс там навън, неговите морета, всичко това и...

Той замълча и преглътна.

— Ти трябвала разбереш какво съм направил и защо съм го направил. Всичките пари, които имахме в банката преди месец, всичките пари, спестявани от десет години... аз ги похарчих.

— Уил!

— Пропилях ги. Кари, кълна ти се, пропилях ги ей така. Искях да бъде изненада. Но сега, тази нощ, гледам те да стоиш там, гледам и тези проклети куфари на пода и...

— Уил — каза тя и се обърна. — Искаш да кажеш, че преживяхме всичко *това* на Марс, пестейки пари всяка седмица, само за да ги пропилееш ти за няколко часа?

— Не знам — отвърна той. — Аз съм един смахнат глупак. Виж какво, остава малко до сутринта. Ще станем рано. Ще те заведа да видиш какво съм направил. Не искам да ти кажа, искам да видиш. И ако не си е заслужавало, тогава... е, остават ни тези куфари и ракетата за Земята четири пъти седмично.

Тя не помръдна.

— Уил, Уил — прошепна тя.

— Не казвай нищо повече — спря я той.

— Уил, Уил...

Тя бавно поклати глава, невярваща. Той се обърна и легна пак от своята страна на леглото, а тя седна от другата и за миг остана така, загледана в шкафа, където лежах кърпите, бижутата и бельото, грижливо подредени на купчини там, където ги беше оставила. Навън под лунната светлина вятърът раздвижи задрямалия прахоляк и го разпиля във въздуха.

Най-сетне тя тежко се отпусна назад, но не каза нищо повече и остана да лежи студена и безчувствена, загледа на навън в този безкраен тунел на нощта, в очакване на първата искрица дневна светлина да извести за утрото.

Те станаха с първите утринни лъчи и безшумно се раздвижиха из тясното си жилище. Сякаш участвуваха в някаква пантомима, достигната почти до мига, в който ти се приисква да крещиш срещу тази мъчителна тишина, докато майката, бащата и момчетата се измиха, облякоха и закусиха мълчаливо с препечени филийки, плодов сок и кафе; никой не поглеждаше открито никого, а всеки наблюдаваше нечие отражение в лъскавата повърхност на тостера, стъклените чаши или приборите, където лицата им се обезформяха и ставаха ужасяващо чужди в ранния час. След това най-после те отвориха вратата; вътре нахлу вятърът, извил се над студените синьо-бели морета на Марс, където само пясъчния прибор прииждаше и се оттегляше, оставяйки след себе си призрочни образувания. Те пристъпиха навън под суровото, изцъклено, студено небе и поеха към града, който приличаше на замръзнал кадър от филм, запечатал далече там, пред тях някаква огромна, празна сцена.

— В коя част на града отиваме? — попита Кари.

— В ракетното депо — отговори той. — Но преди да стигнем там, искам да ви кажа някои неща.

Момчетата забавиха крачка и тръгнаха заслушани сред родителите си. Бащата гледаше право пред себе си и нито веднъж през цялото време, докато говореше, той не погледна жена си или пък синовете си, за да види как приемат думите му.

— Аз вярвам в Марс — започна той тихичко. — Струва ми се, че вярвам как някой ден той ще ни принадлежи. Ще го овладеем. Ще се установим тук. Няма да обърнем позорно гръб и да избягаме. Хрумна ми един ден преди година, скоро след пристигането ни тук. „Защо дойдохме?“ — питах се аз. „Затова, отговарях си, затова.“ Така е и със съомгата всяка година. Тя не знае защо отива натам, накъдето е тръгнала, но тъй или иначе отива. Нагоре по реки, които не помни, към потоци и буйни водопади, но най-накрая достига мястото, където хвърля хайвера си и умира, и всичко започва отново. Можем да го наречем памет на вида, инстинкт, думата няма значение, но то съществува. И ето ни и нас тук.

Те вървяха в тихото утро, под немия взор на огромното небе над тях и странните синкавобели пясъци скърцаха под краката им по новия път.

— И така ето ни тук. А от Марс накъде? Към Юпитер, Нептун, Плутон и по-нататък? Точно така. И *по-нататък*. Защо? Някой ден слънцето ще изригне като издънена пещ. Бум... и Земята я няма. Но може би Марс няма да бъде засегнат, или ако Марс бъде засегнат, може би Плутон няма да бъде, или пък ако Плутон е засегнат, тогава къде ще бъдем *ние*, т.е. синовете на нашите синове?

Той бе вперил поглед нагоре към изящната раковина на това огромно тъмносиньо небе.

— Е, ще бъдем в някой свят под някакъв номер може би: планета 6 от звездна система 97 или планета 2 от система 99! Толкова отдалечена отгук, че ще бъде цял кошмар, ако се опитаме да го проумеем! Ще сме заминали, разбираш ли, ще сме заминали и ще бъдем в безопасност! И аз си помислих: „Ах, ах. Значи това е причината да дойдем на Марс, значи *затова* хората изстрелват своите ракети.“

— Уил...

— Остави ме да свърша. Не за да натрупаме пари, не. Не за да се любуваме на пейзажите, не. Това са лъжите, които хората измислят, въображаемите причини, които изтъкват пред себе си. Да забогатеят, да се прочуят, казват те. Да се забавляват, да се поразходят, казват те. Но през цялото време вътре в тях цъка нещо друго, както в съомгата и китовете, както по дяволите и в най-дребните микроби, за които се сещаш. И този малък часовников механизъм, който цъка във всичко живо, знаеш ли какво казва той? Той казва: бягай отгук, спасявай се другаде, не спирай, продължавай да плуваш. Препускай към толкова светове, построй толкова градове, че *нищо*, никога да не може да унищожи човека. *Разбираш* ли сега, Кари? Не само *ние* идваме на Марс, а расата, цялата проклетата човешка раса, която зависи от това как *ние* ще се справим през целия си живот. Това нещо е толкова необятно, че хем ми се иска да се разсмея, хем съм уплашен до смърт от него.

Той почувствува как момчетата крачат неотлъчно зад него, усети Кари до себе си и му се прииска да надзърне в лицето ѝ, за да види как възприема тя всичко това, но не я погледна.

— Всичко това по нищо не се различава от времето, когато бях малко момче и вървахме с татко из нивите, хвърляхме семе с ръка, защото редосеялката ни бе счупена, а няхмахме пари да я поправим. Просто трябваше да бъде направено по някакъв начин заради бъдещата

реколта. Боже мой, Кари, боже мой, ти сигурно *помниш* статиите в неделните притурки на вестника: „СЛЕД МИЛИОН ГОДИНИ ЗЕМЯТА ЩЕ ЗАМРЪЗНЕ!“

Веднъж като момче плаках на глас, когато прочетох подобна статия. Майка ми попита защо. „Заради всички тези нещастни хора след нас“ — отвърнах ѝ аз. „Не се тревожи за тях“ — каза майка ми. Но, Кари, точно това искам да кажа: ние наистина се безпокоим за тях. Иначе нямаше да сме тук. Не е без значение дали Човекът с главно „Ч“ ще продължи да съществува. В моите книги няма нищо по-съвършено от човека с главно „Ч“. Предубеден съм, разбира се, защото съм представител на расата. Но ако съществува начин да открием безсмъртието, за което хората толкова говорят, това е той — да се разпилеем, да населим цялата вселена. И тогава, ако някъде реколтата бъде унищожена от природните бедствия, то другаде жътвата ще е богата. Няма значение дали Земята гладува, или загива. Новата пшеница е покълнала на Плутон или където и по дяволите да е достигнал човекът в следващите хиляда години. Побъркал съм се от тази мисъл, Кари, просто съм се побъркал. Когато най-накрая прозрях, така се развълнувах, че ми се искаше да събера хората, теб, момчетата и да разкажа всичко това. Но, по дяволите, знаех, че не е необходимо. Знаех си, че ще настъпи ден, когато вие също ще чуете това цъкане в самите себе си и тогава ще прозрете истината и няма да се наложи никой да казва нищо. Това са силни думи, Кари, зная, дори твърде силни за човек по-малко от пет стъпки и пет инча висок, но кълна се във всичко свято, то е самата истина.

Те вървяха из пустите улици на града и се вслушваха в ехото от собствените си стъпки.

— А тази сутрин? — попита Кари.

— Ще стигна и до тази сутрин — каза той. — Една част от моето същество желае да се завърна вкъщи също. Но другата ми казва, че ако си отидем, всичко е загубено. Така че се замислих какво ни липсва тук най-много. Някои от нещата, които някога сме имали. Някои неща на момчетата, твои, мои. И си помислих, щом е необходимо старото нещо да задвижи новото, защо, за бога, да не използвам старото. Спомням си книгите по история, че преди хиляда години слагали дървени въглища в рог от крава, раздухвали ги през деня и така разнасяли огъня си при преходите от едно място на друго, за да могат всяка нощ да запалят

огън от искрите, останали от сутринта. Винаги нов огън, но винаги имало нещо от стария в него. Така че аз мислих и преценявах. Заслужава ли Миналото да дадем всичките си пари за него? Зададох си този въпрос. Не! Само онези неща от Миналото, които са свързани с нашите преживявания имат някаква стойност. Е тогава, запитах се: Заслужава ли Новото да вложим всичките си пари в него? Струва ли си да се замислим за дните от идната седмица? Да! Ако мога да се преборя с това, което ни кара да жадуваме да се завърнем на Земята, ще зaley парите си с бензин и ще драсна клечката!

Кари и двете момчета не помръдваха. Те стояха на улицата и го гледаха, като че ли той бе буря, която се бе разразила наоколо и едва не ги беше отделила от земята, буря, която сега утихваше.

— Товарната ракета пристигна тази сутрин — каза той тихо. — Нашият багаж е на нея. Да вървим да си го вземем.

Те изкачиха бавно трите стъпала на ракетното депо и продължиха по отекващия от стъпките им под към склада за пратки, който току-що разтваряше врати за началото на работния ден.

— Разкажи ни пак за съомгата — каза едно от момчетата.

В средата на топлата утрин те се отправиха извън града с камион под наем, пълен с огромни сандъци, кутии, пакети и пакетчета, дълги, високи, ниски, плоски, всички номерирани и акуратно адресирани до Уилям Прентис, Ню Толидо, Марс.

— Уил — мълвеше Кари отново и отново. — Уил.

Те спряха камиона пред дома си, момчетата скочиха и помогнаха на майка си да слезе. За миг Уил остана да седи зад кормилото, после бавно и той се измъкна, заобиколи и погледна сандъците отзад в камиона.

До обяд всички освен един от сандъците бяха отворени и тяхното съдържание бе поставено върху дъното на това пресъхнало марсианско море, където семейството стоеше сред тях.

— Кари...

И той я поведе нагоре по стъпалата на старата веранда, която стоеше сега разопакована на края на града.

— Вслушай се в тях, Кари.

Стъпалата скърцаха и нашепваха под краката им.

— Какво казват те, кажи ми, какво казват?

Тя стоеше върху старинните дървени стъпала, не мърдаше и не можеше да проговори.

Той махна с ръка.

— Предната веранда тук, всекидневната там, трапезарията, кухнята, трите спални. Една част ще построим наново, друга ще донесем. Разбира се, сега тук имаме всичко на всичко само предната веранда, част от мебелите в хола и старото легло.

— Всичките тези пари, Уил!

Той се обърна усмихнат.

— Не си ядосана, нали, хайде, погледни ме! Не си ядосана. Ще донесем всичко идния месец, идната година. Кристалните вази, арменския килим, който майка ти ни даде през 1961! И *нека* слънцето изригва тогава!

Те погледнаха към другите сандъци, номерирани и надписани: люлка за веранда; плетен люлеещ се стол; висящи китайски кристали...

— Аз сам ще ги духам, за да ги накарам да зазвънят.

Те подпряха входната врата с нейните малки прозорчета от цветно стъкло горе на стълбите и Кари погледна през ягодиовото прозорче.

— Какво виждаш?

Но той знаеше какво вижда тя, защото също погледна през цветното прозорче. И ето го Марс със студеното си небе сега вече стоплено, с мъртвите си морета, лумнали в розови отблясъци, с хълмовете си — сякаш топки ягодиов сладолед, а пясъците му — като разпалени въглини, разпилявани от вятъра. Ягодиовото прозорче, това ягодиово прозорче забулваше земята с нежното си розово дихание и изпълваше ума и окото със светлината на една вечна зора. Наведен там, загледан през него, той се чу да казва:

— Само след година градът ще се разрасне насам. Това ще стане една чудесна сенчеста улица, ще си имаш своята веранда, ще си имаш и приятели. Тогава няма да имаш такава болезнена нужда от всичко това. Но започвайки именно оттук, с малкото, което ти е добре познато, ще наблюдаваш как то нараства, ще виждаш как Марс се променя и така ще го усетиш толкова близък, като че ли си го познавала през целия си живот.

Той изтича надолу по стълбите до последния, все още неотворен, покрит с брезент сандък. С джобното си ножче направи прорез в брезента.

— Отгатни! — каза той.

— Кухненската ми печка... Камината...

— Никога не би успяла да отгатнеш.

Усмихна се нежно и я помоли:

— Изпей ми една песен.

— Уил, ти съвсем си се побъркал.

— Изпей ми някоя песен, която си заслужава всичките пари, дето ги имахме в банката и вече ги нямаме, но такава, че да взриви и самия ад — каза той.

— Знам само „Дженевив, сладка Дженевив.“

— Изпей я — настоя той.

Но тя не можеше да отвори устата си и да започне песента. Той виждаше как мърдат устните ѝ и как тя се опитва, но не излизаше никакъв звук.

Той разкъса брезента още малко, пъкна ръка в сандъка, заопипва нещо вътре и сам започна да тананика думите, докато най-последна мръдна ръката си за последен път и тогава един-единствен звън на клавиш от пиано литна в утринния въздух.

— Ето — каза той. — Да я изпеем както трябва докрай. Всички! Давам тон.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.